

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 4/2011 rd**

**Statsrådets redogörelse om justerade ramar för
statsfinanserna 2012—2015**

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 oktober 2011 statsrådets redogörelse om justerade ramar för statsfinanserna 2012—2015 (SRR 1/2011 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande till finansutskottet om de så önskar.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Juha Majanen, finansministeriet
- direktör Kirsi Kangaspunta, överinspektör Timo Oravainen och direktör Georg Henrik Wrede, undervisnings- och kulturministeriet
- specialmedarbetare Timo Määttänen och avdelningschef Tuija Oivo, arbets- och näringsministeriet
- direktör Kari Ilmonen, ekonomiplaneringschef Arto Mynttinen och konsultativ tjänsteman Taimi Saloheimo, social- och hälsovårdsministeriet
- specialmedarbetare Maarit Kallio-Savela, Finlands Kommunförbund

- ekonomisk expert Ralf Sund, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- arbetskraftspolitisk ombudsman Heikki Taulu, Akava ry
- chefsekonom Simo Pinomaa, Finlands näringsliv
- direktör Rauno Vanhanen, Företagarna i Finland rf
- ordförande Lea Karjalainen, Finlands Arbetslösas Samarbetsorganisation TVY
- projektchef Ulla Nord och vice rektor Hanna Laurila, Helsingfors Diakonissanstalt
- direktör Tarja Vikman, servicecentret för arbetskraften i Tavastehusnejden
- direktör Vuokko Marttila, arbets- och näringsbyrån i Jyväskylä
- organisationschef Mari Ahonen-Walker, Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
- informatör Asmo Koste, Finlands Ungdomssamarbete — Allians rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- VATES-säätiö.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

De viktigaste frågorna för arbetslivs- och jämställdhetsutskottet i ramredogörelsen gäller hur sysselsättningsgraden ska höjas och arbetslösheten minskas under ramperioden. Regeringen vill höja sysselsättningsgraden från nuvarande 67,8 till 72 procent och pressa ner arbetslösheten från 6,9 till 5 procent. Som det konstateras i redogörelsen är målet ambitiöst, inte minst när det gäller arbetslösheten. Det kräver en kraftfull satsning på en aktiv arbetskraftspolitik och insatser för att öka utbud och efterfrågan på arbetskraft. För att öka utbudet måste åtgärder sättas in på att sysselsätta så många långtidsarbetslösa och partiellt arbetsföra som möjligt, liksom också unga som kommer ut på arbetsmarknaden, och på att höja produktiviteten och kvaliteten i arbetslivet. Satsningarna på investeringar inom andra förvaltningsområden och på att trygga företagens verksamhetsvillkor, typ finansiering, spelar i sin tur en nyckelroll när det gäller att skapa nya arbetstillfällen. Det är också bra att det avsätts resurser för att bekämpa svart ekonomi på ett planmässigt och fokuserat sätt. Den svarta ekonomin behöver åtgärdas inte bara för att få in skatter och socialskyddsavgifter utan framför allt också för att skapa en sund konkurrens mellan företag och värna de svagaste arbetstagarnas rättigheter på arbetsmarknaden.

För en aktiv arbetsmarknadspolitik, alltså sysselsättning, utbildning och särskilda åtgärder, avsätts årligen 476—488 miljoner euro inom de statsfinansiella ramarna. Meningen är att aktiveringsgraden när det gäller arbetslösa i linje med regeringsprogrammet ska höjas till 30 procent under innevarande regeringsperiod. Tanken är att målet ska nås med ett mindre anslag än tidigare när det totala antalet arbetslösa minskar. Anslaget för aktiv arbetskraftspolitik förvandlas nästa år till ett tvåårigt reservationsanslag. Det betyder att resurserna för sysselsättningsfrämjande åtgärder kan utnyttjas fullt ut och att an-

slag inte lämnas outnyttjade, så som upprepade gånger har skett.

Utskottet konstaterar att den globala ekonomiska osäkerheten gör att prognoserna för sysselsättningsutvecklingen också hos oss är högst osäkra. Arbetslösheten har fortsatt minskat i år trots att den ekonomiska tillväxten har mattats av. Enligt en färsk prognos från arbets- och näringsministeriet slutar arbetslösheten minska och lägger sig på nuvarande nivå nästa år. Det är till och med möjligt att vi får se en svag ökning. Dagens konjunkturutsikter antyder att det kan bli svårt att genomföra regeringens mål att minska arbetslösheten och aktivera arbetskraften med de anslag som reserverats för ramperioden. Därför bör regeringen ha beredskap att snabbt skjuta till mer sysselsättningsanslag, om arbetslösheten börjar öka i stället för att minska som man väntat sig.

Samhällsgarantin för unga

För att främja sysselsättning och förebygga marginalisering bland unga startas ett gemensamt projekt för arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Syftet är att bereda och genomföra behövliga åtgärder för en samhällsgaranti för unga fram till 2013. Alla unga under 25 år och alla nyutexaminerade unga under 30 år ska erbjudas en arbets-, praktik-, studie-, verkstads- eller rehabiliteringsplats senast när de gått tre månader arbetslösa.

För att genomföra samhällsgarantin avsätts ett årligt anslag på 60 miljoner euro från och med 2013. Arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde kommer att få 30 miljoner euro av denna summa för sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt speciella åtgärder. Samhällsgarantin ska sättas i kraft fullt ut 2013, men den börjar genomföras redan 2012.

Det är av största vikt att samhällsgarantin för unga genomförs, anser utskottet. Arbetslösheten är hög bland unga. Enligt arbetsförmedlingsstatistiken fanns det 54 600 arbetssökande arbetslö-

sa unga under 29 år i augusti 2011 och 30 300 av dem var yngre än 25 år. Utöver arbetslösa unga finns det tiotusentals unga som inte har ett jobb eller som inte söker jobb, men som inte heller går på utbildning eller är pensionerade eller beväringar. Det stora antalet unga som står utanför arbetsmarknaden och samhällets service visar att utbildnings- och sysselsättningstjänsterna för unga inte når de unga som behöver särskilt stöd för att ta sig ut på arbetsmarknaden eller gå på fortsatt utbildning. För att stoppa marginaliseringen på ett tillräckligt tidigt stadium krävs det en närmare utvärdering av de ungas situation redan i högstadiet.

I samband med samhällsgarantin för unga är det viktigt att ta fram metoder som är gemensamma för olika förvaltningsområden och aktörer. De unga behöver skräddarsydd och sektorsövergripande service som hjälper och uppmuntar dem att gå på utbildning och den vägen ut i arbetslivet. Stöd och handledning bör vara integrerade och tillräckligt långsiktiga och de metoder som servicesystemen erbjuder bör tas i anspråk snabbt och smidigt för att tillgodose de ungas behov. Det är bra om det går att peka ut den instans som har det övergripande ansvaret för de unga i servicesystemet och att klarlägga olika aktörers ansvar inte minst vid övergångarna i de ungas liv. Man bör också eftersträva långvariga effekter med samhällsgarantin för att de unga inte ska hamna i en fortlöpande spiral av avhopp från utbildningen, korta anställningar och perioder med arbetslöshet.

Samhällsgarantin kräver mer och bättre individuell handledning och stöd inte minst på arbets- och näringsbyråerna och säker tillgång till tjänster i olika områden. Men utskottet erfar att arbets- och näringsbyråernas personella resurser är för knappa för att tillgodose servicebehovet på det sätt som samhällsgarantin förutsätter. Till följd av statens produktivhetsprogram har arbets- och näringsbyråernas personella resurser dragits ner med omkring 20 procent. Under lågkonjunkturen fick byråerna på grund av det kraftfullt ökade antalet klienter temporärt ett tillskott på 60 årsverken för att genomföra omställningstryggheten och 40 årsverken för handled-

ning av unga i hela landet. Men tillskottet till handledning av unga upphör i slutet av 2012, precis då samhällsgarantin skulle kräva en satsning på individuell handledning av unga. Utskottet ser allvarligt på att bristen på behörig personal på arbets- och näringsbyråerna kan äventyra planerna på att införa samhällsgarantin inom utsatta 3 månader.

För att genomföra samhällsgarantin anslås medel för undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde för uppsökande ungdomsarbete och ungdomsverkstäder. Ungdomsverkstäder är arbetspraktikplatser och arbetslivsträning för arbetslösa unga under 29 år där de i förekommande fall kan få tvärfackligt stöd. Omkring 21 000 unga tar årligen del av olika slag av tränings- och utbildningstjänster och omkring 75 procent av dem slussas vidare efter verkstadstiden. Verkstadstjänsterna bör helst vara tillgängliga i hela landet, eftersom de betyder en låg tröskel för unga till alternativa inlärningsmiljöer, yrkesträning och rehabilitering. Verkstadsaktiviteterna bör utvecklas utifrån bästa praxis, bl.a. genom ett större utbud av examensinriktad utbildning av olika slag.

Det uppsökande ungdomsarbetet är specialiserat ungdomsarbete som främst avser att bistå unga som står utanför alla tjänster och som behöver hjälp med att få tillgång till de tjänster de behöver. Modellen med uppsökande ungdomsarbete bör också spridas över hela landet och utvecklas i samråd med tredje sektor och privata aktörer.

Minskad långtidsarbetslöshet

För att få ner långtidsarbetslösheten inleds ett tidsbestämt försök under innevarande regeringsperiod; tanken är att huvudansvaret för sysselsättningsåtgärderna senast efter en arbetslöshetsperiod på 12 månader flyttas över på kommunen eller kommunerna solidariskt. För försöket ökas anslaget för sysselsättning och utbildning samt särskilda åtgärder med 5 miljoner euro extra 2012 och därefter med 20 miljoner euro per år. Utskottet anser att de kommuner som deltar i

försöket måste få adekvata medel för utgifterna för försöket.

Utskottet tillstyrker kommunförsöket. Trots att arbetslösheten varit på väg ner har antalet långtidsarbetslösa fortsatt ökat. I augusti fanns det 57 400 arbetslösa som varit utan arbete i över ett år, alltså 1 100 fler än året innan. Den ökade långtidsarbetslösheten visar att det inte finns tillräckligt med effektiva tjänster för de mest svår-sysselsatta och att de åtgärder och tjänster som finns inte fått tillräckligt genomslag.

Det är viktigt att kommunerna och arbetskraftsförvaltningen har ett nära samarbete för att få i gång försöket och att man försöker ta fram ett tjänstekoncept som medger smidigare tillgång till olika tjänster. Vid behov bör det stiftas en tidsbestämd lag om försöket för att nya arbetsmetoder verkligen ska kunna tillämpas. Det kan till exempel tänkas att en modell som medger att stödperioden förlängs beroende på hur länge arbetslösheten varar ger insatserna större effekt. Det behövs också snabbare tillgång till stödåtgärder.

I försöket gäller det också att satsa på den kompletterande arbetsmarknaden för att underlätta för svår-sysselsatta att ta sig ut i arbetslivet. Det kräver att myndigheter, tredje sektor och företag kopplas till lokala projekt.

Modellen med arbets- och näringsbyråernas, FPA:s och kommunernas gemensamma servicecenter för arbetskraften som betjänar långtidsarbetslösa ska spridas till hela landet och därför ökas arbets- och näringsbyråernas omkostnadsanslag med 5 miljoner euro per år. Dessutom ska försöket med en arbetsbank utvidgas så att det

täcker in hela landet och därför ökas anslagen för utvecklingsprojekt med 1,5 miljoner euro under social- och hälsovårdsministeriets huvudtitel. De årliga anslagen för sysselsättnings- och utbildningsåtgärder samt speciella åtgärder ökas med 12—13 miljoner euro 2013—2015.

Det är viktigt att köra i gång de nya servicecentren, men anslagen är i knappaste laget med tanke på den tilltänkta utvidgningen, anser utskottet. Också de nuvarande servicecentren begränsas av bristen på personella resurser och yrkesbehörig personal. Dessutom är det oroväckande att FPA inte har engagerat sig fullt ut i servicecentrens verksamhet eller anvisat adekvata personella resurser för ändamålet. Utskottets syn är att när verksamhetsmodellen sprids över hela landet, måste FPA dra sitt strå till stacken för att se till att servicen fungerar.

I det här sammanhanget vill utskottet också lyfta fram behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet. Behovsprövningen av inkomsterna när det gäller maken till en person som får arbetsmarknadsstöd har i många fall blivit ett hinder för sysselsättning. Utskottet framhåller att bestämmelserna om samordning av den sociala tryggheten och löneinkomsterna bör ses över under ramperioden så att det alltid lönar sig ekonomiskt att ta emot arbete.

Ställningstagande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 28 oktober 2011

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tarja Filatov /sd
vordf. Anne-Mari Virolainen /saml
medl. Markku Eestilä /saml
Sanni Grahn-Laasonen /saml
Anna Kontula /vänst
Jari Lindström /saf
Eeva Maria Maijala /cent
Lea Mäkipää /saf

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Elisabeth Naucclér /sv
Annika Saarikko /cent
Kristiina Salonen /sd
Mikko Savola /cent
Eero Suutari /saml
Katja Taimela /sd
Jani Toivola /gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää
konsultativ tjänsteman Marjaana
Kinnunen.

AVVIKANDE MENING

Motivering

Utskottets utlåtande om ramarna för statsfinanserna 2012–2015 bygger på regeringens bedömningar av den ekonomiska utvecklingen. Den ekonomiska osäkerheten har fortsatt ökat och därför är det orealistiskt att tro att regeringen ska kunna höja sysselsättningsgraden och pressa ner arbetslösheten till 5 procent med de åtgärder den föreslår. Centermedlemmarna i arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att regeringen nu när det ekonomiska underlaget sviktar borde ha satsat klart mer på en aktiv snarare än en passiv arbetsmarknadspolitik.

Tillgången till arbetskraftsbyråernas och FPA:s tjänster måste tryggas och kontorsnätet därför bibehållas åtminstone i nuvarande omfattning.

Ansvaret för att höja sysselsättningsgraden och framför allt för att pressa ner långtidsarbetslösheten vältras över på kommunerna. Kommunerna har ytterst begränsade möjligheter att delta i arbetskraftspolitiska åtgärder och i att arbeta för målet att minska långtidsarbetslösheten med hänsyn till att kommunerna samtidigt ser ut att pådyvlas ytterligare förpliktelser under ramperioden som kommer att krångla till den finansiella situationen för dem.

Löftet till de unga om en samhällsgaranti måste infrias också om ekonomin utvecklas svagare än man räknat med. Enligt redogörelsen kommer det att skäras ned ytterligare 10 miljoner euro i läroavtalsutbildningen utöver de känn-

bara nedskärningar om 21 miljoner euro som överenskommits i regeringsprogrammet. I samband med att samhällsgarantin genomförs måste det ses till att anslagen för ändamålet används effektivt för att stödja och sysselsätta unga och inte för att öka förvaltningen. Det uppsökande ungdomsarbetet och ungdomsverkstäderna har visat sig fungera effektivt och därför ska tillgången till deras tjänster garanteras i hela landet fram till 2015. Det måste anslås tillräckligt med pengar för detta.

Utskottet konstaterar i sitt utlåtande att behovsprövningen av inkomsterna i fråga om maken till en person som får arbetsmarknadsstöd i många fall blir ett hinder för sysselsättning. Särbehandlingen av dem som får arbetsmarknadsstöd är orättvis och diskriminerar dem som får arbetsmarknadsstöd och förtjänstdagpenning. Därför bör behovsprövningen av makens och föräldrarnas inkomster i fråga om dem som får arbetsmarknadsstöd slopas.

Utlåtandet tar inte alls upp frågan om att främja lika lön. Skillnaderna i kvinnors och mäns löner är ett samhällsproblem som det gäller att ta itu med under ramperioden 2012–2015.

Ståndpunkt

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar synpunkterna ovan.

Helsingfors den 28 oktober 2011

Annika Saarikko /cent
Eeva Maria Maijala /cent
Mikko Savola /cent